

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se
kn.nm@regeringskansliet.se

Yttrande över remissen Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen, KN2025/01529

Förord

Svensk skogsnäring spelar en avgörande roll för Sveriges ekonomi, klimatmål och samhällsutveckling. Skogen täcker närmare 70 procent av landets yta och utgör grunden för en av våra mest betydelsefulla basindustrier. Genom export av sågade trävaror, massa, papper och förpackningsmaterial bidrar skogsnäringen med cirka 10 procent av Sveriges totala varuexport och genererar årligen exportintäkter på omkring 185 miljarder kronor.

Samtidigt fungerar skogen som en viktig kolsänka och möjliggör substitution av fossila material, vilket gör sektorn central i arbetet med att nå Sveriges och EU:s klimatmål. Skogsnäringen skapar också direkt och indirekt över 140 000 arbetstillfällen, särskilt i landsbygdsområden där den ofta är avgörande för lokal tillväxt och välfärd. De skatteintäkter som genereras från verksamheten bidrar i hög grad till att finansiera den gemensamma välfärden.

Skogsnäringens betydelse är särskilt påtaglig i norra Sverige, där näringen genererar ett årligt värdeskapande på cirka 52 miljarder kronor och står för en nettoexport på omkring 27 miljarder kronor. Dessutom bidrar skogsnäringen i de fyra nordligaste länen med kommunala och regionala skatteintäkter samt sociala avgifter motsvarande över 4,4 miljarder kronor, vilket motsvarar kostnaderna för grundskola och förskola i länens största kommuner. Utöver de ekonomiska bidragen skapar skogen och dess produkter en årlig klimatnytta motsvarande Sveriges samlade territoriella utsläpp, genom både kolinlagring och substitutionseffekter.

Utöver detta är svensk skogsindustri en drivande kraft inom forskning, innovation och utveckling av nya hållbara produkter som ersätter fossilbaserade alternativ. Neringen är därmed en central aktör i övergången till en biobaserad cirkulär ekonomi, som kombinerar tillväxt med minskad miljöpåverkan.

Mot denna bakgrund vill vi betona vikten av att politiska beslut och regelverk utformas på ett sätt som stödjer skogsnäringens fortsatta möjligheter att bidra till Sveriges exportframgångar, klimatnytta, sysselsättning och regionala utveckling. Vår ambition med detta remissvar är att belysa dessa aspekter och föreslå åtgärder som främjar en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig skogsnäring i hela landet.

SCA Skogs yttrande

Inledande kommentarer

Skogsbruk är en pågående markanvändning som omfattas av äganderättsskyddet i regeringsformen. En skogsbruksåtgärd är oftast en förväntad del av ett pågående skogsbruk. Utgångspunkten är därför att de flesta skogsbruksåtgärder är både tillåtna och önskvärda. Detta har också varit premisen vid utformningen av skogslagstiftningen och dess två jämställda mål för miljö och produktion, där den svenska välfungerande modellen har varit grundad på ett berättigat förtroende för skogsägarnas vilja och förmåga att upprätthålla denna balans. De skogspolitiska målen, som förvaltats enligt principen om frihet under ansvar, kompletterar varandra och ska inte på något sätt ses som motsatser, varken då eller nu. Aktivt och ansvarsfullt brukad skog är tvärtom en ständigt förnybar resurs och en avgörande faktor för vår förmåga att nå klimatmålen.

De senaste årens rättstillämpning, där skogsbruket i princip kommit att behandlas som en miljöfarlig och tillståndspliktig verksamhet, är varken rättvis, skälig eller hållbar. Förändringen innebär att myndigheterna kan tillämpa miljölagstiftningen på ett oförutsägbart sätt, och så att stora arealer undantas från skogsbruk utan att ersätta markägaren. Det urholkar äganderätten och försämrar tillgången på råvara samt skapar stor osäkerhet och misstro. Sammantaget leder detta till lägre sysselsättning, mindre skatteintäkter och avsevärt minskade incitament till hållbara förvaltningsåtgärder och investeringar. För att skogsbruket ska kunna fortsätta att leva upp till de dubbla målen även framgent är det ytterst angeläget att den förlorade balansen återskapas och att detta sker med ett långsiktigt perspektiv.

Mot denna bakgrund lämnar vi följande yttrande till utredningens delbetänkande.

Övergripande kommentar till nya fridlysningsregler

Sammanfattning

SCA är i grunden positivt till föreslagna ändringar som innebär ett steg mot ett mer ändamålsenligt artskydd. Fridlysningen föreslås att utgå från rödlistans klassificering av arter. Då rödlistan ännu inte är uppdaterad är det dock svårt att förutsäga konsekvenser av förslagen.

Vi välkomnar och förutsätter att de slutliga lagförslagen innebär att markägaren ges ersättning i de fall pågående markanvändning avsevärt försvåras på grund av fridlysning.

De föreslagna fridlysningsreglerna är onödigt komplicerade och bör förenklas. SCA anser att promemorian tydligare skulle kunna ta ansatsen att förenkla regelverket, öka förutsebarheten samt förenkla för pågående markanvändning såsom skogsbruk.

Preciserade kommentarer

3.3 Alla slags djur

SCA anser att förslaget till en regeländring så att även däggdjur, fiskar och manteldjur ska kunna fridlysas enligt de nationella fridlysningsbestämmelserna bör föregås av en analys om vilka arter som i så fall är i tydligt behov av en fridlysning.

3.5 Den nationella fridlysningen av växter bör även fortsättningsvis kunna anpassas utifrån skyddsbehovet

SCA anser att 8 § gällande växter ska gälla åtgärder som riktas mot specifika arter såsom plockning och insamling och inte ska omfatta sidoeffekter av pågående markanvändning, vare sig den eventuellt skulle kunna betraktas som avsiktlig eller ej.

3.6.1 Inte mer långtgående förbud än nödvändigt

SCA står bakom förslaget att förbuden i fridlysnings bestämmelserna inte ska vara mer långtgående än nödvändigt. Men SCA uppfattar att utredningens uppdrag är att föreslå regler som innebär att dessa både blir enklare att förstå och ökar förutsebarheten. Fridlysningsbestämmelserna bör därför utformas så att behovet av både generella undantag och dispens minskar – inte, som med föreliggande promemoria, markant ökar.

3.6.2 Undantag för verksamheter och åtgärder som inte syftar till att skada eller störa fridlysta arter

SCA står bakom förslaget att skogsbruksåtgärder ska presumeras inte ha till syfte att orsaka förbuden påverkan och anser därför att fridlysning av enskilda arter enbart är relevant för insamling och plockning och att skogsbruksåtgärder i stället ska omfattas av restriktioner kopplade till de mest hotade arternas livsmiljöer. SCA ställer sig inte främmande till att plockning och insamling förbjuds även av arter som är i andra lägre rödliste-kategorier, t.ex. vissa orkidéer, så länge det är tydligt att ett sådant förbud inte avser skogsbruk.

5.3.2 Ett starkt skydd som undantagsvis kan medföra att pågående markanvändning avsevärt försvåras

SCA anser att det är positivt att de nationella fridlysningsreglerna fokuserar på de arter som har störst behov av skydd men motsätter sig förslaget att samtliga arter inom hotkategori EN och CR per automatik ska fridlysas. Med den praxis som i vissa fall tillämpas av Skogsstyrelsen behöver verksamhetsutövaren ofta bevisa att fridlysta arter inte förekommer eller att samtliga exemplar har hittats. Ett extremt exempel skulle kunna vara en art vars enda förekomster finns i ett eller ett fåtal redan skyddade områden. Sannolikheten för att den ska påträffas vid en skogsbruksåtgärd är alltså mycket liten och en praxis som innebär att skogsägaren/ verksamhetsutövaren ska bevisa att det inte finns någon fridlyst art kan bli en orimlig börda för vissa svårinventerade eller mycket ovanliga arter. Utöver hotkategori bör även behovet av fridlysning bero på vilken av rödlistningskriterierna som gjort att en art klassats som EN eller CR. Detta kan underlätta för att avgöra vilken grad av hänsyn, eller skydd av livsmiljö, som behövs för att uppfylla fridlysningsreglerna.